

Øyvind Dahl 2013. *Møter mellom mennesker: Innføring i interkulturell kommunikasjon*. 2. udg. (1. udg. 2001). Oslo: Gyldendal Akademisk. 313 sider. ISBN 978-82-05-44684-7. Pris 399 NKR

Når mennesker kommunikerer

Det, der er kendetegnende for en god bog, er, at man efter endt læsning står tilbage med en eller to sætninger, der på en original og uforudset måde rummer kernen af forfatterens budskab. I Øyvind Dahls lærebog *Møter mellom mennesker* (2013) fandt denne læser en sådan pointe omtrent midt på side 294: ”TILLIT kan leses både fra venstre og høyre.” Den første reaktion var en dansk misundelse på den nordmand, der sprogligt er i stand til at skabe et billede på den gensidige respekt og symmetri, der for alle os, der forsker og underviser i interkulturel kommunikation repræsenterer idealet, vi gerne vil bringe videre til vores studerende. Men mange af Dahls eksempler peger i retning af en knap så ideel hverdag, så måske kulturmødet indfanges lige så godt af det asymmetriske danske ”tillid”? Vores forståelse vil på dansk afhænge af, om vi vælger at gå fra højre mod venstre eller fra venstre mod højre. På samme måde, forklarer Dahl, vil vores oplevelse og fortolkning af interkulturel kommunikation afspejle vore personlige, sociale og kulturelle tilhørsforhold og erfaringer. Der vil altid være en kontekst, som er afgørende for, hvordan vi forstår virkeligheden omkring os.

Møter mellom mennesker er Øyvind Dahls bud på en lærebog til ”studenter ved højskoler og universiteter og alle som møter interkulturelle arbeidssituasjoner i Norge og i utlandet” (citeret fra omslag). Der er tale om et ambitiøst projekt i den forstand, at Øyvind Dahl har forsøgt at skrive en bog, der kan rumme såvel den traditionelle amerikanske forståelse af interkulturel kommunikation som noget, der primært handler om internationale relationer, og de nye behov, der opstår i multikulturelle samfund, hvor man i velfærdsprofessioner som sygeplejerske, lærer og socialrådgiver nu skal kunne håndtere en stigende sproglig og kulturelle mangfoldighed. Begge perspektiver er vigtige at få med i en grundbog, men øger samtidigt den mængde af begreber og grad af kompleksitet, der skal formidles til de studerende. Øyvind Dahl trækker i *Møter mellom mennesker* på mere end 30 års arbejde med at udvikle faget interkulturel kommunikation, og der er ingen tvivl om, at hans teoretiske overblik og praktiske erfaringer er vigtige for hans evne til at oversætte kulturel kompleksitet til hverdagsseksempler, der giver mening for bachelorstuderende. Men Øyvind Dahls væsentligste force er en erkendelse af hvor vigtigt det er at vide, hvornår vi ikke forstår. Dahl skriver på side 27: ”Det er når du forstår at du ikke forstår, at du kan oppnå ny kunnskap. Da kan du stille nye spørsmål, da kan du finne ut noe som du ikke har visst eller skjönt tidligere.” Dahl lægger med sit valg af metaforen forståelsens ”gylne øyeblikk” (2013, p. 27) op til en opfattelse af interkulturel læring som en dannelsesrejse, hvor den primære forskel på professoren og den førsteårsstuderende er hvor mange og hvilken type erfaringer, de hver især har gjort sig forinden. Begge tager afsæt i samme undren og lyst til at stille spørgsmål, og det understreger betydningen af gensidig respekt og ligeværdighed for den måde, Dahl tænker interkulturel kommunikation.

Møter mellom mennesker er på 313 sider og består af 12 kapitler. Bogen indledes med en redegørelse for kulturbegreber og - forståelse i en globaliseret verden. Herefter fortsætter Dahl med begrebet kommunikation (kapitel 3), som defineres i forhold til såvel den mere klassiske kommunikationsmodel som en mere procesorienteret. Særligt den sidste er væsentlig at få introduceret i en grundbog, da den understreger, hvordan der i kommunikationssituationen sker en forhandling af mening. I kapitel 4 til 6 præsenteres de redskaber og begreber, der anvendes i henholdsvis en proces-, en semiotisk og en hermeneutisk analyse af interkulturel kommunikation. I kapitel 7 og 8 følger så en gennemgang af henholdsvis verbal og nonverbal kommunikation. Der afsluttes med en diskussion af identitet, flerkulturelle samfund og kontekstbegrebet, som leder over i et konkluderende kapitel om, hvad det vil sige ”at forstå sig selv og andre.”

Hvad angår det indholdsmæssige, afspejler opbygningen af *Møter mellom mennesker* et ønske fra forfatterens side om en bred tilgang til interkulturel kommunikation. I forordet definerer Dahl faget som et tværfagligt felt, som kan belyses igennem discipliner som eksempelvis filosofi, psykologi, sociologi, antropologi og lingvistik (Dahl 2013, p. 7). En lignende faglig åbenhed karakteriserer også valget af temaer, der tages op i bogen. Udover gængse emner som nonverbal kommunikation, kulturbegreber, stereotyper og verdensbillede præsenteres de studerende for etiske spørgsmål, emner relateret til multikulturalisme, kulturel grænsedragning og magtaspekter, som illustreres med eksempler, der kan hjælpe de studerende til at se, hvordan interkulturelle relationer også indgår i deres dagligdag. Øyvind Dahls bog er således en god hjælp for undervisere, der ønsker at komme væk fra en opfattelse af interkulturel kommunikation som "Introduktion til fremmede mennesker i fremmede lande." Ulempen ved Dahls rummelighed er, at den stiller store krav til læseren. Når så megen kompleksitet koges ned til 12 kapitler, er det være svært at undgå, at læseren en gang imellem lider af information overload. Her og der skal der også foretages nogle mentale spring, som måske ikke er helt indlysende for en bachelorstuderende uden det store kendskab til faget. Et eksempel er i kapitel 3, Kommunikation, hvor en sektion om stereotyper, etnocentrisme osv. sættes ind imellem diskussionen af mening/forståelse og metakommunikation (pp.66-77). Det kan skabe forvirring for den læser, der ikke er bekendt med betydningen af kognitive processer i kommunikation, og man kan med fordel overveje, om denne del kan placeres et andet sted. Denne læser ser også gerne, at der blev tilføjet et kapitel dedikeret til sprog. Sprog behandles lidt stedmoderligt under "Verbal kommunikation," hvilket er ærgerligt, da den reelle betydning af sprog kun alt for nemt drukner i emner som brugen af ja/nej, høflighed og humor. Sidst i kapitlet berører Dahl temaerne oversættelse og tolkning, men kunne med fordel tilføjet et mere detaljeret afsnit om fænomenet "World English," som rummer sine egne interkulturelle udfordringer.

Styrken i Øyvind Dahls lærebog er forfatterens evne til at formidle et ofte meget komplekst materiale på en studentervenlig måde. Her vil denne læser gerne fremhæve tre ting. For det første har Dahl en rigtig god evne til at skrive kulturteorien ind i en sammenhængende fortælling. Hvor mange lærebøger bliver reproducerende, tager Dahl alene fat i de kernebegreber, han har brug for til at underbygge den pointe, han fremsætter. Det har flere fordele. De studerende stifter bekendtskab med mange forskellige teoretikere, hvilket er vigtigt, da de har brug for at danne sig et overblik over, hvad der findes på området. Omvendt behandles ingen teorier så detaljeret, at de studerende kan bruge Dahls bog som undskyldning for ikke at læse originalteksterne. Den anden ting, der gør *Møter mellom mennesker* til en god grundbog for førsteårsstuderende, er de tre afsnit, der introducerer analysemodeller i interkulturel kommunikation. Specielt hermeneutikken er ofte svært tilgængelig for de studerende, og her er god hjælp at hente i Dahls kapitel 6. Det eneste, denne læser måske kunne efterlyse, var, at der efter gennemgangen af de tre analysemodeller, blev sat plads af til at give et detaljeret eksempel på anvendelse, da det ofte er her, de studerende oplever problemer. Den sidste ting, jeg vil fremhæve, er brugen af illustrationer. Flere af Dahls modeller indfanger diffuse begreber og processer, som kun vanskeligt kan beskrives verbalt, og de vil være en god støtte for bachelorstuderende, som først skal til at læse sig ind i faget interkulturel kommunikation.

Hvis man skal nævne nogle svagheder ved Dahls bog, må det først og fremmest være, at forfatteren nok i virkeligheden forsøger at formidle for mange ting. I flere kapitler præsenteres en række begrebsmæssige variationer over samme tema, og denne læser kan ikke lade være med at tænke på, om en sådan mangfoldighed af viden overhovedet er tilgængelig for en førsteårsstuderende. Et eksempel på dette er afsnittet om "Dynamisk kulturforståelse" (Dahl 2013, pp. 39-43), hvor vi skal igennem begreber som essentialisme, kreolisering, reduktionisme, fortolkning og fænomenologi, FØR vi på side 43 når frem til Dahls definition på en dynamisk kulturforståelse. I forhold til de studerendes læringsproces virker en sådan opbygning ikke helt velovervejet, idet man risikerer, at de studerende opgiver på grund af information overload, før de når afsnittets egentlige pointe. Relateret til det er en oplevelse af, at teksten til tider kan blive en smule abstrakt. Det er mest tydeligt i teksten om semiotisk analyse, hvor det bestemt ikke er klart for denne læser, hvad præcist

denne metode kan bruges til inden for interkulturel kommunikation. Her mangler i nogen grad de eksempler, som i andre dele af bogen hjælper de studerende til at koble den beskrevne teori med en eller anden form for praksis. Samtidigt bør man nok overveje, om de engelske begreber for eksempelvis ”referanse” og ”referent” skal medtages i parentes. Det vil øge genkendeligheden for de studerende, der på et senere tidspunkt i deres studier kommer til at arbejde med engelsk faglitteratur. Relateret til dette er Dahls tendens til ikke altid at trække på originalkilder. Helt konkret bemærkede denne læser, hvordan på side 153 der i forbindelse med casen om de kinesiske studerende henvises til Iben Jensen (2011) og ikke til originalartiklen af Zhou et al. (2005). Det er et uheldigt signal at sende i en lærebog, der jo gerne skal være et eksempel på god akademisk praksis. En sidste kommentar går på bogens opbygning. Specielt studsede denne læser over, hvorfor kapitel 9, identitet ikke var placeret tidligere i bogen, da det er et tema, der er helt centralt for interkulturel kommunikation. Generelt kunne man med fordel have samlet de kapitler, der forholder sig til abstrakte temaer som globalisering, kultur, kontekst og forståelse, i en del af bogen, og så placere de kapitler, der behandler anvendelsesorienterede temaer som analyseredskaber, verbal og nonverbal kommunikation i en anden.

Vil du så anbefale, at vi køber den? Det er vel i virkeligheden det væsentligste spørgsmål i forhold til en lærebog, og i dette tilfælde vil jeg nok sige ja: Mine førsteårsstuderende i interkulturel kommunikation vil bestemt få noget ud af at læse Øyvind Dahls *Møter mellom mennesker*. Det vil de, fordi der er tale om en bog, der henvender sig til studerende, som ikke har så mange erfaringer med interkulturel kommunikation, og som har brug for hjælp til at omsætte abstrakt kulturteori til en eller anden form for genkendelig praksis. Samtidigt vil mange af de norske situationer, der beskrives af Dahl, umiddelbart vil være mere genkendelige for danske studerende end de cases, de præsenteres for i den amerikanske litteratur. Endnu har jeg kun valgt at ”teste” et enkelt kapitel fra *Møter mellom mennesker* på mine førsteårsstuderende, men kan sagtens forestille mig et forløb baseret på Dahls bog. Og det er vel i virkeligheden den bedste anmeldelse, jeg kan give.

*Hanne Tange
Aalborg Universitet*